

פרק עיוני

השם "בני ישראל" המוזכר בפסוק א מתייחס לבני של יעקב, ובפסוק ז הוא מתייחס למשפחה המורחבת - "וַיֹּאמֶר יְהוָה אֱלֹהִים לְאַבְרָהָם כֹּה תִּשְׁמַח בָּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִשְׁרָצָו...". המושג "עם" נזכר לראשונה בספר שמוט בפיו של פרעה: "וְגַם עַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (א, ט) וכן "וַיַּקְנֹץ מִפְנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (א, יב).

הנושא המרכזי ביחידה זו הוא המעבר של בני ישראל ממעםם של תושבים למעמד של עבדים. המילה המנחה - ויעבדו, בעבודה, עבדתם, עבד - מבירה את הנושא המרכזי. עבודות פרך היה עבודה קשה-בכפייה וללא שכר. רשות (א, יג): "עֲבֹדָה קָשָׁה הַמְּפֻרְכָּת אֶת הַגּוֹן וְמִשְׁבָּרְתָּו".

המילה "בפרך" נזכرت במקרא פעמיים בספר בשני הקשרים. האחד - בחומש שמות בתיאור עבודותם של בני ישראל במצרים, והשני - בחומש ויקרא בתיאור לעבד עברו, "לֹא תַּرְצַח בָּן בְּפַרְךָ", תוך אזכור עבודות הפרך שעבדו בני ישראל במצרים (ויקרא פרך כה, פסוקים מג, מו).

במהלך הסיפור חשוב להבחין בין העבודה כערך חיובי לבין עבודות פרך שהיא שלילית. כמו כן ראוי להבחין בין עבד ו鄯חה הנקנים בסוף - מושג המוכר לילדים מסיפורי בראשית - לבין עבודותם של בני ישראל על פי צו של פרעה.

שני מנגים היו לפרעה לשעבד את בני ישראל. הראשון: מניע חיצוני - חיש מהתקבובותם, מוחירותם, אפשרותם עזיבתם את גושן ומהctrופותם לאובי מצרים בעת מלחמה, כתוב: "וַיַּגְּלַחּ בָּנָיו עַלְהָן בָּן הָאָרֶץ" (פסוק י). המנגע השני הוא פנימי - שנאה, כתוב: "וַיַּקְנֹץ מִפְנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (פסוק יב), ואולם אין בנסיבות כל רמז לכך שבני ישראל אכן התכוונו להילחם בפרעה או לצאת מצרים, מכיוון שמעמדם הכלכלי והחברתי היה איתן.

וְקָם מֶלֶךְ תַּרְשֵׁשׁ עַל מִצְרָיִם אֲשֶׁר לֹא יְדֻעַ אֶת יוֹסֵף פָּסוֹק

במצרים נагו לבנות כל מלך בשם "פרעה" (שפירושו בשפה המצרית - בית גודל, ארמון).

אפשר להזכיר את פרעה שלקח את שרי אישת אברם (בראשית יב, י-כ) זוכרים את פרעה הקודם שהכיר את יוסף ומינה אותו למשנה למלך?

הוא מת, ועם מלך חדש שלא ידע את יוסף. מה לא ידע פרעה החדש? אפשר לברר בשיטה את המשמעות והשוניות של המושג "לא ידע" - לא הכיר, לא רצה לוכו, לא ידע את כל מה שיעשה לעם המצרי...

המלך פרעה החדר החליף את המלך הקודם. אפשר להמחיש את המלכת המלך החדש על ידי ישיבה על כסא מלכות ומתן כתר מלכות בראש בנותה התקופה. כמו כן, בפעולות מקדימה אפשר להזכיר כסא מלכות, לאחר רישה על הנושא: מה הופך כסא רגיל לכיסא מלכות. אפשר להיעזר בתמונות מתקופת מצרים העתיקה שבנהו נראים שליטים על כסאותיהם.

המלך פרעה אמר לעם שלו:

"הנה עם בני ישראל רב ועצום ממן" פסוק י'

"בני ישראל רבים מאוד"

"הבה נתהכמנה לו פן ירפה" פסוק י'

כדי להבהיר את המילה "נתהכמנה" אפשר להצביע על הראש בתנועה של מחשבה ולהוסיף:

ביחידה זו מתוואר כיצד השעבוד הילך והחריף בהדרגה. מלבד בנייה של ערי מסכנות היה עליהם לעבוד גם בשדה.

היחס של המצרים לבני ישראל מתוואר בלשון רבים - וישמו, ויבידgo, וינו, וימרו - אולי כדי למדנו שהמושג מצרים אינו מתייחס רק לשולטן של פרעה אלא לכל העם המצרי, כתוב: "וַיַּעֲבֹדוּ מִצְרָיִם אֲתָּה בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּפֶרַע" (פסוק יג). זו גם הסיבה, על פי חלק מהפרשנים, מדוע הוטלו העונשים - עשר המכות - על העם המצרי כולם.

אפשר לקיים פעילות מקדימה בנושא "הכוח של האחד לעומת הכוח של הרבים": התנסות בראות חוץ כבד מאוד על ידי יחיד ועל ידי קבוצה, איסוף חפצים רבים בזמן קצר על ידי יחיד ועל ידי קבוצה וכד'. מטרת הפעילויות היא להבהיר את עצמתה "יחד" לעומת יכולתו המוגבלת של היחיד - כדי שילדים הගי יבינו את חששו של פרעה מפני הריבוי של עם ישראל.

דרך לספר

ובני ישראל פרו וירעו וירבו ויצמו במאור ותפלא
הארץ אֲתָּם פָּסוֹק א

האזור במחוזה תנוטה על הפסוק שחותם את היהדות הספרותית הקדומה מקשרת בין שתי הידיות ומאפשרת לילדים להיזכר במסופר ולהגיב עליו. האם אתם זוכרים איך בני ישראל הילכו והתרבות? איך הם נעשו לעם? היום נספר מה קרה לעם ישראל למצרים.

"כן ירבה" הוא תגובת הקב"ה ל"פניך ירבה" שאמר פרעה. אפשר להפנות את תשומת לב הילדים למשחק המילים ולניגוד המשמעויות. פרעה אמר: פן ירבה, וה' אמר: כן ירבה.
ומה עשה פרעה?

ומה עשה פרעה?

ויעברו מערם את בני ישראל בפרק: וימרו את חייהם בעבורה קשה בחומר ובבלנים וככל עברה בשדה את כל עבדיהם אשר עברו בהם בפרק

סוכנים גנ-גד

הדגשה של מילות המפתח מבירה את החומרה בעבודה. אפשר לשוחח עם הילדים על טוב העובדה וקשייה: הוספה של עבודות השדה על עבודות הבניה. אפשר שהילדים ידעו לומר אילו עבודות קשירות לבניה ואילו עבודות הקשורות לגידול שדה. אפשר להמחיש ונואסים אלה באמצעות תמצונות שהגנט והילדים יビאו lagiיר בעבודה מותוקה הערכה המצורפת למדריך.

המלך פרעה אמר: "בני ישראל עולדים בפרק ובכל זאת הם ממשיכים להתרבות ולגדלו מה נעשה?" מה רצתה פרעה לעשות עכשו? על כך נלמד בעפומם הבהא.

מומלץ שלא לספר על הגזירה החדשה - הגזירה על החכרים - בסיום היחידה הספרותית על תחילת השעבור, אלא פתוחה בה את היחידה הבאה. בדרך זו נמנע קשיים ווגשיים ומתח מיותר. ביחידה הבאה, שבה מסופר על הגזירה הקשה, מסופר גם על הפתרון החכם שמצוין המילויות לגזרות פרעה.

המלך פרעה אמר: "ובאו ננסה לחיות הרים נגד בני ישראל. באו נחשוב מה לעשות כדי שהם לא יהיו רבים כל כך". מודיע פרעה לא רצה שבני ישראל יתרבו?

perfura אמר: "אני חשש, אני פוחד. אمنם עכשו מקרים גדולה וחזקת, וגאי המלך העשיר והחזק ביותר בעולם, אבל אם בני ישראל יהיו רבים - הם יילחמו בנו".

כמה עשה פרעה? לפקח את כל האבות ואת כל הבחורים של עם ישראל
מציוויה: "אתם חביבים לבנות בעבורו שטי ערים מוקפות חומה וברון
ומוחסנים בשביל לשמור את התבואה, את החיטה ואת השוערה של
מצרים". לעירים אלה קוראים בתורה - ערי מסכנות.

ויבנו ערי מסכנות לפרקזה אח פחים ואח ריעמלה נסכה יא

בני ישראל בנו את העיר פתם ואת העיר רעמסס.

ערמי מסכנותהן ערים מבוצרות המשמשות כמחסנים לתוצרת חקלאית או לאספקה צבאית (ראו גם בדברי הימים ב, כח). זה היה השלב הראשון בשעבוד - המעבר ממעמד של תושבים למעמד של עבדים.

אבל במשנה כתוב: **לטפל בהם מרוב עבודה קשה, ומה באמות קרה?** בתורה כתוב: **אם בני ישראל יעבדו לא יהיה להם כוח להיליד תינוקות**. שוטרים מיוחדים, שיגריו על בני ישראל בזמן העבودה. פרעה מינה נגושים, מלך. הם לא קיבלו שכר בתמורה לעבודה. פרעה מינה נגושים, אבותינו, בני ישראל, הוציאים לעובוד קשה ולບנות מבצרים וממחסנים

וכאשׁר יענו אותו בין יתרהה ובין יפרץ פסוק יב

קרה נס - בני ישראל עבדו בפרק ובכל זאת נולדו להם עוד ווד תינוקות.

הצעות לפעילויות בעקבות הספר

הפעיל שיקול דעת מוקדם על קשיים רגשיים ו/או חרטמיים של ילדים בקבוצתם. * יצירה של "כיסאות מלכות" צעריים מחומרים שונים. פעילות זו תבצעו לאחר שיחיה על הנושא "איך לדעתך נראת CISIA של מלך" ובעקבות הסתכלות בתמונות של מבנים מורחתיים מתקופת מצרים העתיקה. * שיחיה: לקרהתليل הסדר אפשר לשוחח על הפסוק "ימררו את חיהם" ולהסביר את הקשר שבין הפסוק לבין אכילת מרור. (אפשר גם לטעום צמחיי בר אכילים שטעים מריםSans-serif, תוך כדי טיפול Aviv לפני החג, בתנאי שהאגנת מותמצאת בצמחייה בר בסביבת הגן).	ובודת יצירה בנושא עבדים ונוגשים: הילדים יבחירה דמות של עבד ודמות של נוגש מתוך מבחן צילומים שמקודם באמנויות מצרית עתיקה. הדמויות יזדבקו על רקע ועליו אפשר להוסיפה - באמצעות הדבקה או ציר - כרטיסים נוספים: כל עבודה (של בנייה או של עבדות שדה), נוף ועוד. * הצגת נושאים מתוך היחידה: בשלב ראשון האגנת והילדים יערכו רשימה של הדמויות המופיעות בספר - פרעה, העבד העובד בשדה, העבד הבונה, הנוגש זעוז. בשלב שני, כל ילד יבחירה את הדמות שהוא רוצה לגלם והם יציגו את המסופר במיל ובהונעה, בסיטואת האגנת. בהמשך התהילה יבחירה תלבותות ותעציב הסביבה הספרותית. חשוב להזכיר "יגושים" לחייהו בתנעותיהם כדי למנוע פגיעה בחבריהם ה"עבדים". בעקבות מסוג זה חשוב